

Feszített tervezés és éhezés: dokumentum a többéves begyűjtési rendszer bevezetésének a történetéhez ^[1]

A Rákosi-korszak egyik leggyűlöltebb emléke a kötelező beszállítás volt. A sztálinista pártvezetés a beszállítási kötelezettséget arra használta fel, hogy az iparosítást és a mezőgazdaság kollektivizálását felgyorsítsa, illetve az azokkal szembeni ellenállást megtörje. A kommunista párt szovjet mintára a tervezési kódolás részeként tekintett erre az állami beavatkozásra, amely az első ötéves tervben fontos szerepet kapott.

A Rákosi-korszak egyik leggyűlöltebb emléke a kötelező beszállítás volt. A sztálinista pártvezetés a beszállítási kötelezettséget arra használta fel, hogy az iparosítást és a mezőgazdaság kollektivizálását felgyorsítsa, illetve az azokkal szembeni ellenállást megtörje. A különböző termékek központi, állami átvétele a második világháborús hadigazdálkodás egyik eleme volt. Az eredetileg a közellátás biztosítása miatt bevezetett begyűjtést a háború végén, sőt azt követően sem szüntették meg. [1] A kommunista párt szovjet mintára a tervezési kódolás részeként tekintett erre az állami beavatkozásra, amely az első ötéves tervben fontos szerepet kapott.

A végrehajtás feladatát 1950 végén Nagy Imre kapta, akit akkor élelmiszer-miniszternek neveztek ki, majd pedig az átszervezések után begyűjtési miniszter lett 1952 novemberéig. [2] A magyar pártvezetés, köztük Gerő Ernő, a gazdasági ügyekben szinte egy személyben felelős személy is úgy gondolta, hogy a teljes kollektivizálás után is lesz kötelező állami beszállítási rendszer. [3] A begyűjtés rendkívül szerteágazó és bonyolult része volt a tervezési kódolásnak. Az agrártörténetírás számára mind az országos, mind pedig a megyei levéltári források hiánypótlóak lehetnek. A történelmi feldolgozás már több irányból és nézőpontból is kezdetét vette az utóbbi évtizedekben, ahogy ezt a téma historiográfiája is bizonyítja. [4] Az új megközelítések a korábbi kutatási szempontokat egészítik ki és választ adhatnak az újonnan felvetődő kérdésekre.

A Rákosi-korszak éveiben, de legfőképpen az ötvenes évek elején, amikor az agrárpolitika végrehajtását a keményvonalas irányzat határozta meg, a beszállítási rendszer évről-évre változott. A termelőkre kivetett kvótákat évről-évre emelték, a birtokhatárt, ameddig a rendszer kiterjedt, pedig csökkentették. [5] A parasztság ilyen módon történő sanyargatása az élelmiszertermelésben és -ellátásban is zavarokat okozott. Ráadásul 1952-ben rendkívül kedvezőtlen volt az időjárás, legfőképpen az aszály volt negatív hatással a termelésre. [6] 1952 júliusában döntés született arról, hogy a tömeges kollektivizálást elhalasztják, és hogy később fogják azzal összekapcsolni a kulákság likvidálását hivatallósá tenni. [7] A termelés ösztönzésére és az árufelhozatal növelésére már korábban, 1951-ben történt intézkedés úgy, hogy bizonyos mezőgazdasági termékek forgalmát felszabadították. [8] A parasztok a beszállítási kötelezettség teljesítése után árufeleslegeikkel szabadon rendelkezettek.

1950. Terményraktár, beszállítás. ^[2]

Forrás: *Fortepan / Magyar Rendőr*

Már az első ötéves tervszámok felemelése kapcsán voltak feszültségek az apparátuson belül, amelyek 1952 második felében erősödtek fel. A különböző szervek egymást hibáztatták a romló gazdasági helyzet miatt. Különösen a Földművelésügyi Minisztériumot érték kritikák. Az állami tartalékföldek területe egyre nőtt, azonban az állami gazdaságok és a termelőszövetkezetek nem voltak képesek ezeket a földeket teljesen átvenni, amelyeken szintén nem folyt effektív gazdálkodás. [9]

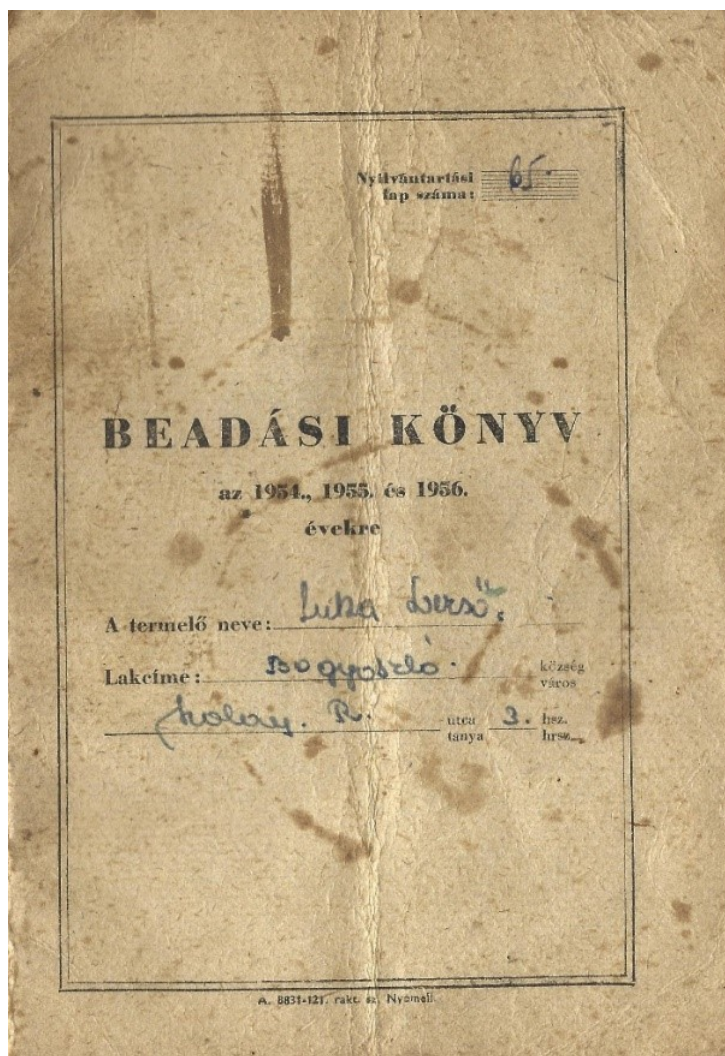
Mindemellett a kollektivizálás során kaotikussá vált a földnyilvántartás, és ez is hozzájárult ahhoz, hogy a tervezés nem volt megfelelő a mezőgazdaságot illetően. 1952-ben elérte tetőpontját a magánkereskedelem felszámolása. A vidékről elvonták az élelmiszereket, és azzal a növekvő városi keresletet igyekeztek kielégíteni. A parasztgazdaságoknál maradt termés sok esetben nem fedezte a háztartási szükségleteket. 1952/1953. fordulójára hiány alakult ki vetőmagból és takarmányból.

[10] 1953 első felében általános jelenség volt az, hogy az emberek vidéken és a városokban sorban álltak kenyérért és egyéb közszükségleti cikkekért a boltoknál.
[11]

*Pontos dátum és hely nélküli fotó.
Jelzet: MNL GyMSMGyL XXIII. 15.a. 12. doboz.*

Nem könnyű rekonstruálni azt, hogy kinek milyen szerepe volt a begyűjtési rendszer megváltoztatásában, és hogy milyen hatása volt az átalakítására. Az 1953. évi és az 1953–1954. gazdasági évi begyűjtési rendszert viszonylag korán, 1952 októberében kezdték el kidolgozni. A Begyűjtési Minisztérium Kollégiumában ekkor már a rendszer alapelveit tárgyalták.[12] Nem sokkal később, 1952. november 14-én átalakították a Minisztertanácsot, létrehozták a Minisztertanács Elnökségét és megszüntették a Népgazdasági Tanácsot (ez utóbbit Gerő Ernő vezette). Nagy Imre a minisztertanács egyik elnökhelyettese lett, aki a mezőgazdasági ügyekért felelt. Nem sokkal később, 1952. november 29-én került sor az MDP Központi Vezetőségének következő ülésére, amelyen Nagy Imre is felszólalt.[13] Ugyanezen a napon kelt a Begyűjtési Minisztérium előterjesztése a Titkárság részére az 1953/54. évi begyűjtési rendszerről. Az itt közzétett dokumentum az előterjesztés elkészítése során keletkezett egyik korábbi tervezet, amelyben sokkal kritikusabb hangvételben fogalmazták meg azt, hogy a tervszámok és a reális beadási terhelhetőség között milyen jelentős eltérések voltak. A begyűjtési rendszerről elkészült végleges előterjesztés 1952. december 3-án került a Titkárság elé.[14] A begyűjtési rendelet december 31-én jelent meg a Magyar Közlönyben.[15]

A három évre szóló beadási könyv.

Forrás: a szerző tulajdona.

Egy 1952. december elején megjelent rendelet alapján a beadási hátralék nem teljesítése miatt a termelőkre kivetett, az államnak fizetendő kártérítések mértékét csökkenthették. Azok a termelők, akik már teljesítették beadási kötelezettségüket a rendelkezés kiadása előtt, kérhették a kártérítés csökkentését a szabályozásnak megfelelően.[16]

1953 januárjában Bulgáriába küldtek egy többtagú begyűjtési küldöttséget, hogy tanulmányozza a bolgár begyűjtési módszereket.[17] A küldöttség január 7. és 21. között tartózkodott az országban, összefoglaló jelentését az útról pedig nem sokkal hazaérkezése után készítette el.[18] Bulgáriában már korábban bevezettek egy többéves begyűjtési rendszert, a jelentés szerint ez 2–3 évre szabta meg a beadási normákat, amelyek megállapításánál figyelembe vették a helyi adottságokat. A küldöttség tagjai különböző javaslatokat fogalmaztak meg a Bulgáriában szerzett tapasztalatok alapján.[19] 1952 februárjában a központi szervekben diskurzus folyt a beadási hátralékok és kártérítések rendezéséről. A Begyűjtési Minisztérium márciusban intézkedett a termelőszövetkezetek beadási hátralékainak egy részéről, s így sor kerülhetett a hátralékok törlésére is.[20] Ugyancsak márciusban adott ki a minisztérium egy utasítást, amely szerint a dolgozó parasztok tej-, baromfi-, tojás- és sertéshátralék nem teljesítése miatt kivetett kártérítéseit törölhették a megszabott feltételeknek megfelelően.[21] Ezt követte április elején egy határozat, amelyet a párt és a kormány közösen fogadott el a begyűjtési kártérítések behajtásáról és kivetésének új rendszeréről.[22] A kártérítések törlése a határozat alapján folytatódhatott.

A begyűjtési és a termelési tervek összehangolatlansága, amelyről az 1952. novemberi előterjesztésben érintőlegesen írtak, megoldatlan problémája volt a tervezőgondolásoknak. A racionális tervezés iránti igény így már jóval 1953. közepe előtt előtérbe került. 1953 áprilisában készültek el azok a jelentések, amelyekben megfogalmazták a tervezéshez kapcsolódó javaslatokat.[23] A begyűjtési rendszer ilyen alapokon instabil volt. A tervek összeegyeztetését, realisabb alapokra történő helyezését a következő évi begyűjtési rendszer idejére tervezték, amikor már az összes járásra meghatározták a helyi adottságoknak megfelelő normákat. Valószínűleg márciusban/áprilisban hoztak döntést arról, hogy a következő begyűjtési rendszert a termelés biztonsága és stabilitása érdekében több évre előre dolgozzák ki. Ez a döntés összefüggésben volt a begyűjtés terén fennálló hiányosságokkal és problémákkal. A következő hónapban, májusban országgyűlési választásokat tartottak. A Magyar Függetlenségi Népront programjában, illetve Nagy Imre választási nagygyűlési beszédében is szerepelt a mezőgazdaságot érintően a többéves begyűjtési rendszer bevezetése.[24]

1953 májusában vette kezdetét az új rendszer előkészítése. Júniusban már az e célból létrehozott begyűjtési munkaközösség dolgozott a főbb kérdéseken. Ekkor még nem tudták, hogy a rendszer kétéves vagy hároméves lesz. Vizsgálták a beadási normákat is, hogy a terhelés igazságosabb és kiszámíthatóbb legyen a parasztság számára.[25] A párt Mezőgazdasági Osztálya májusban még egy szovjet tanácsadó bevonását is kérvényezte, hogy működjön közre a többéves begyűjtési rendszer kidolgozásán.[26] 1953. június közepén Gerő Ernő úgy indult útnak Moszkvába a magyar pártdelegáció tagjaként, hogy nem sokkal előtte engedélyezte a Központi Statisztikai Hivatal különböző mezőgazdasági kiadványainak a kiadását a többéves beszolgáltatás előkészítéséhez.[27] Miután Nagy Imre 1953. július elején meghirdette kormányprogramját, az „új szakaszban” érettségét annak, hogy a keményvonalas agrárpolitikától eltérő, enyhítő intézkedések részeként bevezessék az új, többéves begyűjtési rendszert, amely 1954. január 1-én lépett hatályba.[28]

A begyűjtést érintő néhány főbb korrekciót a következőképpen lehet összefoglalni: a begyűjtési szervezetet kivették volna a tanácsi apparátusból, és különálló begyűjtési hivatalok létrehozását tervezték. Mivel egyes cikkszoportok beadási arányát országosan egységesen állapították meg, ezért az országos normákat mechanikusan bontották le a megyékre és a járásokra. Ezen tervezték igazítani úgy, hogy külön határozták volna meg a járási normákat a tájegységi adottságok figyelembevételével. A beadást nem teljesítő parasztok szankcionálása irreális méreteket öltött **(lásd: 1. sz. dokumentum)**. A begyűjtés tervezése szintén problematikus volt. A pártvezetésben a felsorolt okok miatt számos hosszabb távú, az agrárpolitika teljes spektrumát érintő következtetést is levontak. A kommunista pártban és az államapparátusban érzékelték a kibontakozó válságot és annak jeleit. A közzétett forrás rávilágít arra, hogy nem feltételezhető a sztálinista éra csúcspontján a teljes irracionális a döntéshozatal különböző szintjein.

Dokumentum

1.

BEGYŰJTÉSI MINISZTERIUM

Tárgy: Az 1953/1954. évi begyűjtési

rendszer tervezete

Előterjesztés
az Államgazdasági Bizottsághoz
I.

A folyó évi begyűjtési tervünk teljesítésénél előreláthatólag komoly lemaradás lesz. Nem teljesítettük terveinket az 1951/1952-es kiemelkedő termésű évben sem. Ennek okát elemezve megállapítható, hogy:

Az elmúlt években és az idén is a kiindulás volt hibás begyűjtési terveink elkészítésénél, mert az O. T. [29] által megtervezett, évről-évre feszítettebb tervekre alakítottuk ki a begyűjtési rendszerünket. A begyűjtési tervek a növénytermelési- és állattenyésztési tervszámokra voltak felépítve. A növénytermelési- és állattenyésztési tervek, tehát a termelési tervek évről-évre magasabb termésátlagokat /termelési tervet/ és magasabb állattenyésztési szaporulati tervet írtak elő. Ezek a termelési tervek azonban egyik évben sem valósultak meg.

A másik tényező, amely befolyásolta begyűjtési terveink teljesítését, hogy a beadás alapját képező területek egyrésze nem volt megfogható. A növénytermelési tervek évek óta mintegy 300.000 kh-al nagyobb területre vannak tervezve, begyűjtési rendszerünk viszont ezt a területhiányt nem tudta megtalálni.

A nem realizálódó növénytermelési- és állattenyésztési tervek épülő begyűjtési rendszerünk túlzott terheket ró a termelőszövetkezetekre, valamint az egyéni gazdálkodókra. Ennek kedvezőtlen kihatása különösen a folyó év rendkívül aszályos időszakában mutatkozott meg. A termelési tervek nem vették figyelembe növekedésünk nehézségeit, fiatal kollektív gazdaságaink és a dolgozó parasztok nagyrésze sem tudta az előírt magas termésátlagokat elérni. Ennek következményeként jelentős beadási hátralék akumulálódott évek óta a termelőszövetkezeinknél, ami már az egész évi kötelezettségnek mintegy 25–30%-át is eléri. /Kulákoknál 35%/

Begyűjtési rendszerünk nem mozdította elő a szabadpiacot, mert túlfeszített tervek miatt nem hagyott vissza elegendő árumennyiséget a termelőknél szabadpiaci értékesítésre.

A túlfeszített tervek miatt a folyó évben begyűjtési terveink teljesítésének érdekében tanácsaink, a begyűjtő apparátus, a társadalmi szervek segítségével több ezer dolgozót mozgósítottak, a kenyérgabona begyűjtésénél az elszámoltató bizottságok számai működtek és több esetben a háztartási szükséglet egy részét, sőt nem egyszer a vetőmagot is el kellett, hogy hozzák a termelőktől, hogy beadási kötelezettségüket teljesítsék.

A takarmányok begyűjtésénél a beérés óta több ezer elszámoltató bizottságot foglalkoztattunk, holott a takarmány, napraforgó és burgonyánál az eredeti tervet már csökkentettük.

A folyamatos sertésbegyűjtésnél és elszámoltatásnál hízó helyett kénytelenek vagyunk süldőt, malacokat elhozni a terv teljesítésének biztosítása érdekében. A rendkívül aszályos év, rendkívül feszített terv azt eredményezi, hogy az apparátus igen sokszor megsérti pártunk parasztpolitikáját.

Az 1953/54. évi begyűjtési rendszer kialakításánál alapvető kérdés a tervek reális bázisokon történő felépítése. Figyelembe kell venni a területhiányt, az őszi vetéseknél megmutatkozó lemaradást és takarmányszűk esztendő után állatállományunk fejlődésével kapcsolatos nehézségeket.

A begyűjtés szempontjából állami gazdaságaink és termelőszövetkezeink termelési terveit reálisan kell figyelembe venni. Állattenyésztésünk felfutását, valamint áruterelését /kivágható mennyiség/ a jelenlegi állatállományból és létszámból kiindulva kell megállapítani, különös figyelemmel arra, hogy a szűk takarmánytermés után az állatállomány fejlődése milyen nehézségekbe fog ütközni.

A szükséglet biztosítása mellett meg kell tervezni a szabadpiacra visszahagyandó terménymennyiséget olyan mértékben, hogy ez ösztönzése legyen a termelésnek és elősegítse az állattenyésztést is. Ezzel együtt jár, hogy a lakosság szükségleteinek egészét a szabadpiacra kerülő áruval kell kielégíteni, miáltal csökkenteni kell a központi készletből történő kielégítés tervét.

Döntő szempont: a növénytermelési és állattenyésztési, valamint a begyűjtési tervek reális összhangba hozása, hogy a termelőket ne terheljük olyan kötelezettséggel, amelyet teljesíteni nem tudnak.

Az 1953/54. évi begyűjtési rendszert mind egészében, mind az egyes ágazatokat tekintve úgy kell kidolgozni, hogy lényeges változások nélkül több évre biztosítsuk népgazdaságunk szükségleteit, ugyanakkor ösztönzőleg hasson a termelésre, az állattenyésztés fejlesztésére és a termelőszövetkezeti mozgalom kiszélesítésére.

II.

Az 1953/54. évi begyűjtési rendszer kidolgozásánál az alanti főbb alapelvekből indultunk ki:

a./ A mezőgazdasági áruterelésből, a népgazdaság szükségleteit figyelembevéve olyan mennyiségben tervezzük meg a begyűjtést, amely minden szektorban megfelelő arányú szabadpiaci értékesítést biztosít és ezáltal kedvező előfeltételeket teremt a termelés ösztönzésére.

b./ A begyűjtés alapja változatlanul a terület utáni beadás. Ennek megtervezésénél figyelembe vesszük a tényleges területet.

c./ A tartalékföldek után alacsonyabb kötelezettséget írunk elő.

d./ A tsz-ek beadási kötelezettségét a dolgozó parasztok 0–8 kat. holdas csoportjának kötelezettségénél átlagosan 10–15%-kal alacsonyabban tervezzük meg. /a gépállomások beadása, szerződéses beadással együtt sem lesz magasabb, mint a 0–8 kat. holdas birtokcsoportjának összbeadása./

e./ A I.–II. típusú tszcs-ok beadási kedvezményét megszüntettük. Kötelezettségüket a dolgozó parasztokéval azonos mértékben állapítjuk meg.

f./ Az eddigi országos terménybeadási normák helyett a termelési adottságoknak – termésátlag, vetésterület, népesség sűrűség, állatsűrűség stb. – megfelelően járási beadási normákat állapítunk meg. Ennek megfelelően az egyes termények árucsoportjának arányát is járásonként alakítjuk ki. /kenyérgabona, takarmánygabona, napraforgó, burgonyacsoport./

g./ A terület utáni beadási kötelezettség alsó határát 1 kat. holdról 800 négyszögöltre visszük le.

h./ Dolgozó parasztoknál az eddigi 8 birtokcsoport helyett 4 birtokcsoportot alakítunk ki.

i./ Az egyes birtokcsoportok közötti progresszió mértékét csökkentjük /az aratási és cséplési munkákra való ösztönzés érdekében/, az alacsonyabb birtokcsoportok kötelezettségét megemleljük.

j./ Mind a tsz-eknél, mind az egyéni termelőknél 5 kat. /ún. minőségi/ csoportot alakítunk ki. /folyó évben a tszcs-oknál 3, míg az egyéni termelőknél 8 kat. csoport volt./

k./ A gépállomások talajmunkáinak természetbeni díjazását a terménybeadástól függetlenül tervezzük. Kötelező beadásra csak az alapmunkálatok díját írjuk elő, míg a többlet gépi munka díjának fizetésére a tsz. szabadválasztása szerint természetben, vagy pénzüben fizetésre kap lehetőséget.

l./ Kombájjal történő aratás és cséplés díját természetbeni fizetésben tervezzük megállapítani.

m./ A terület utáni beadási terveket a hátralék, valamint a tsz-eknek adott kölcsönök figyelembevétele nélkül dolgoztuk ki.

n./ Változatlanul fenntartjuk a cséplést, törést, szedést követő azonnali beadási kötelezettséget.

c./ A beadási kötelezettség kenyérgabonánál is mindennemű szükségletet megelőz.

A beadási kötelezettség alapjait változatlanul hagyjuk. Tejnél az erdőterületek utáni beadást jövőre eltöröljük.

III.

Az O. T. termelési és begyűjtési tervszámai alapján az 1953/54. évre 720.347 búzavagon mezőgazdasági termelvény begyűjtését tervezzük.

A begyűjtési terv igen feszített, amit az alanti mutatószámok jeleznek:

1./ A begyűjtés mennyiségi alakulása.

/1951/52. = 100/

Gazdasági év	Termény	Bor	Élőállat	Állati termék	Összesen
1951/52 /tény/	100	100	100	100	100
1952/53 /terv/	109	117	168	131	130
1953/54 /terv/	105	119	181	143	134

Bornál az emelkedés a terület utáni beadási rendszer bevezetésének kihatása.

Élőállatoknál és állati termékeknél az emelkedés nagyrészt az állami gazdaságok és állami vállalatok beadásának növekedéséből adódik.

2./ A termés /áruterelés/ és a begyűjtés arányának alakulása

A tsz-eknél és egyéni gazdaságoknál az 1952/53. évhez képest a termés nagyobb %-át tervezzük begyűjteni.

Termelőszektor	Főtermények		Állat és állati termékek	
	1952/53.	1953/54.	1952/53.	1953/54.
Tsz-ek	24,3	29,8	33,7	39,1
I.-II. tszcs. +dolg. par.[30]	29,4	35,-	23,5	28,6
Kulákok	40,3	39,7	41,9	51,3
Együtt:	29,2	33,9	26,-	31,6

Még feszítettebb a terv az áruterelés és begyűjtés arányát tekintve.

Fentemlített termelőszektoroknál a főtermények áruterelésének 84,9%-át tervezzük begyűjteni az előző évi 81,7%-kal, míg állat és állati termékekből 78,-%-át az előző évi 68,8%-kal szemben.

Az áruterelés igen magas hányadának begyűjtése miatt különösen főterményeknél a terméseredmény kisarányú /10%-os/ csökkenése is már a szükségletek rovására megy.

3./ A termés és szabadpiaci értékesítés arányának alakulása.

Termelőszektor	Főtermények		Állat és állati termékek	
	1952/53.	1953/54.	1952/53.	1953/54.
Tsz-ek	3,7	19,7	6,-	11,5
I.-II. tszcs. +dolg. par.	3,4	4,3	18,9	12,5
Kulákok	0,5	1,9	12,6	16,6
Együtt:	3,2	4,8	18,6	12,-

Terményeknél a szabadpiac arányának emelkedése részben a napraforgó vámcseré rendszer kihatása. Ettől eltekintve az arány 4,6%. Különösen alacsony a szabadpiaci értékesítés aránya az élőállat és állati termékeknél, amit még csökkent a fennálló jelentős beadási hátralék is.

4./ Az egyes termelőszektorok aránya a begyűjtésben.

/Zárójelben az 1952. évi tervszámok./

1953/54-ben a szocialista szektor aránya jelentősen emelkedik: az állami vállalatokkal együtt 46,7% /38,8/, anélkül 32,3% /26,5/, a kulákok aránya 7,4%-ról 5%-ra csökken.

5./ A begyűjtés címenkénti megoszlása.

Begyűjtési cím	Termény %	Élőállat %	Állati termék %	Bor %	Összesen %
A+B	74,-	41,4	76,-	52,-	59,1
ÁMG[31]	2,3	-	-	-	0,8
"D"	12,7	-	-	-	4,6
Szerződés	1,-	4,9	-	33,9	3,6
Szabadfelv.	-	2,1	3,7	-	1,5
ÁGEM[32]	8,1	18,3	18,-	12,6	16,-
Állami vállalat	1,9	33,3	2,3	1,5	14,4

6./ Az 1 kh-ra jutó terhelés alakulása

A termény, állat és állati termékeknél /bor nélkül/ 1 kh-re jutó összerhelés, illetve ezen belül a terület utáni beadási kötelezettség termelőszektoronként a következőképp alakul:

Tétel	Termelőszöv. buzakg.	I.-II. tszcs. +dolg.paraszt buzakg.	Kulák buzakg.	Összesen: buzakg.
<u>Összbeadás</u>				
1952/53. /terv/	570	540	635	553
1953/54. /terv/	521	580	795	576
<u>Területi beadás</u>				
1952/53. /terv/	448	483	600	488
1953/54. /terv/	423	501	758	492

7./ Az 1 kh-ra jutó terhelés termelőszektoronkénti aránya:

/dolgozó paraszt = 100/

Beadási ágazat	Termelőszövetkezet		I.-II. tszcs. +dolg. par.	Kulák	
	összbeadás	területi beadás		összbeadás	területi beadás
Termény	87	78	100	112	121
Bor	77	95	100	115	143
Marha	58	40	100	117	140
Sertés	100	111	100	145	178
Baromfi	76	79	100	100	100
Tojás	52	47	100	77	73
Tej	96	93	100	165	172

/Tojásnál a kulákok beadása alacsonyabb, mert a tejet jövőre nem helyettesíthetik tojással.

Sertésnél a tsz-ek beadását növeli az 1953. I. félévben még érvényes magasabb /14 kh /kh-as/ norma./

IV.

Az O. T. tervszámok alapján kidolgozott begyűjtési rendszer mutatószámai igazolják, hogy a begyűjtési tervek az előirányzott termelési tervek alapulvétele mellett is igen feszítettek. Sok vonatkozásban nem biztosítják a parasztság szükségleteit és a szabadpiaci értékesítésre visszahagyott mennyiségek aránya nem képez elég ösztönző erőt a termelés fejlesztésére és a begyűjtés teljesítésére. Még feszítettebbek a tervek, ha a területi, valamint termelési hiányosságok miatt számításba vesszük a terméshozamokban reálisan várható kieséseket is.

A felsorolt indokok alapulvételével a begyűjtési tervek következő módosítását javasoljuk:

kenyérgabona:	145.600 vagonról	134.500 vagonra,
szemestakarmányok:	73.800 "	60.200 " ,
napraforgó:	22.853 "	22.440 " ,
burgonya:	42.000 "	35.600 " ,
sertés:	21.996 "	19.463 " , /1.726.500 db-ról 1.525.000 db-ra/
tej:	590.000.000 lt-ről	570.000.000 literre.

A javaslat indokolása:

1./ Az O. T. tervbe felvett 12.145.000 kat.hold szántó, rét és legelő terület helyett beadási alapterületként csak az 1952. évi gazdálajstromban rögzített 11.925.300 kat.holddal lehet számolni. Az eltérés 219.200 kat.hold. Az abszolút területi hiány mellett kihat a begyűjtésre a 658.700 kh. szántó, rét és legelő tartalékterület, amelyre alacsonyabb terménybeadási normával számolunk, illetve az élőállat és állati termék beadása alól mentesítjük.

Az abszolút területi hiány, illetve a tartalékterületek alacsonyabb beadása mintegy 3–6 %-kal növeli az egyébként adódó terménybeadási, illetve 10%-kal az élőállat és állati termék beadási normát.

2./

A tartalékterületekre az O. T. ugyanolyan termésátlaggal számol, mint a dolgozó parasztoknál. /pl. búza 8.7-, kukorica 11.4, burgonya 48.- q/kh./

A tartalékterületeken reálisan mintegy 20%-kal alacsonyabb terméseredménnyel kell számolnunk. Az így kieső terménymennyiséget teljes egészében le kell írni a begyűjtési tervekből, miután a kiesés a tartalékterületeket hasznosító termelőszektor árutermelését és ezen keresztül teljesítőképességét csökkenti.

3./ Egyes termelvényeknél /kenyérgabona, burgonya, sertés/ az előirányzott termelési, illetve begyűjtési tervek mellett nem marad kellő mennyiségű árufedezet a parasztság háztartási szükségleteire, illetve megfelelő arányú szabadpiaci értékesítésre. Kenyérgabonából minden egyes termelőt önellátó lakosnak napi 45 dkg. kenyeret és havi 3,80 kg. finomlisztet kell biztosítanunk, míg sertésnél családonként 1 sertés levágást kell lehetővé tennünk. Szabadpiaci értékesítésre kenyérgabonánál a begyűjtésre előirányzott mennyiség 9%-át, burgonyánál 40%-át tervezzük.

4./ A termelőszövetkezetek, valamint az egyéni gazdaságok állatállományának 1953/54. évi szemestakarmány szükséglete csak 80%-ban van fedezve. Így a szemestakarmányok begyűjtését az állattenyésztési tervek teljesítése érdekében csökkenteni kell.

Az egyes begyűjtési tervszámok csökkentésének számszerű részleteit a csatolt ..... számú táblázat tartalmazza.

A javaslat alapján a tervezett 720.347 búzavagonos begyűjtés 7.3%-kal 667.573 búzavagonra csökken. Ezen belül a terménybeadás csökkenése 9.5%, míg az állapotbeadás 6.8%.

A begyűjtési tervek csökkentésén kívül felhasználási tervtartalékot javasolunk képezni:

kenyérgabonából	1.700 vagonra,
burgonyából	300 "
sertésből	250 "
baromfiból	46 "
tojásból	38 "

A tervtartalék képzését az állami gazdaságok terménybeadásánál, illetve a termelőszövetkezetek sertés, baromfi és tojásbeadásánál évek óta mutatkozó lemaradások indokolják. Ezen a címen az 1953/54. évi beadási tervük 10%-át javasoljuk a felhasználás szempontjából tervtartalékként kezelni.

V.

Terménybegyűjtés rendszere.

1./ Tervszámok

Az O. T. tervszámai alapján az 1953/54. évben főterményekből 262.295 búzavagont –rizsből 6.050 vagon- kell begyűjteni.

A begyűjtési tervek – elsősorban kenyérgabonánál, szemestakarmányoknál és burgonyánál – igen feszítettek. Ezért a mezőgazdaság indokolt szükségleteit és megfelelő arányú szabadpiaci értékesítést, továbbá a tartalékterületek alacsonyabb termésátlagait figyelembevéve a begyűjtési tervek alatti csökkentését javasoljuk.

Termény	O. T. javaslat vagon	Bgy. M. javaslat vagon	Begyűjtés a termés %-ában		
			O. T. jav.-nál	Bgy. M. jav.-nál	1952/53. évi terv szerint
Kenyérgabona	145.600	134.500	51.2	47.3	42.7

Árpa	23.600	20.900			
Zab	5.200	4.600			
Kukorica	45.000	34.700			
Szemestakarmány	73.800	60.200	24.6	20.1	20.-
Burgonya	42.000	35.600	21.5	18.3	18.5

A javaslat indokolása a következő:

a./ Kenyérgabona

Az ország lakossága az 1950–1952. években fejenként átlagosan napi 40 dkg kenyeret és havi 3.80 kg finomlisztet fogyasztott. A paraszti fogyasztás a fentemlített átlagot feltétlenül meghaladja. 4.7 millió fő után napi 45 dkg kenyérrrel és havi 3.80 kg finomliszttel számolva a begyűjtést 7.500 vagonnal kell csökkenteni. Ennek megfelelően a központi készletből közel azonos mennyiséggel kevesebbet kell belső ellátásra fordítani. További 3.600 vagon a tartalékföldek terméskiesése.

b./ Szemestakarmányok

Az 1953/54. évre előirányzott O. T. tervszámok mellett jelentősen csökken a tsz-ek és egyéni gazdaságok egy számosállatra jutó takarmányfedezete.

Gazdasági év	Számosállat db.	Egy számosállatra jut kg.
1951/52. /tény/	2.627.117 /tény/	944
1952/53. /terv/	2.483.252 /terv/	938
1952/53. /várh./	2.483.252 /terv/	617
1953/54. /terv/	2.558.376 /terv/	690

A 690 kg/számosállat fedezet mellett az 1953/54. évi szükséglet csak 80%-ban van fedezve, amit a begyűjtési tervek együttesen 10.000 vagonnal történő csökkenése 84.6%-ra növelne és előmozdítaná az állattenyésztési tervek megvalósulását és ezen keresztül az élőállat és állattermék begyűjtést. A fedezetlen abrakhiányt a parasztság zöld és vízenyős takarmányokkal jórészt már pótolni tudja. További 3.600 vagon a tartalékföldek terméskiesése. A központi készletek számára így kieső takarmányokról behozatal újján kell gondoskodni.

c./ Burgonya

Burgonyánál – ahol a szabadpiaci értékesítés aránya a cikk természeténél fogva igen jelentős – az O. T. tervszámok az 1952/53. évi tervhez képest csökkentik a szabadpiacot a termés 8%-áról 6.1%-ra.

Változatlanul 8%-os szabadpiacossal számolva a begyűjtést mintegy 4.000 vagonnal kell csökkenteni. További 2.400 vagon a tartalékföldek terméskiesése.

2./ Az 1 kh-ra eső terhelés.

Az O. T. tervszámai alapján kidolgozott tervek szerint az egyes termelőszektorok 1 kh. alapterületére az alanti átlagos beadási kötelezettség jut:

Termelőszektor	1 kh-ra eső összbeadás buzakg.	1 kh-ra eső területi beadás buzakg.
Termelőszövetkezet	255	198
I.–II. tszcs. +dolg. par.	292	251.8
Kulák	326	295.6

A dolgozó parasztkok terület utáni átlagos kötelezettségét a jelenlegi 8 birtokcsoport helyett 4 birtokcsoportra bontva progresszíve javasoljuk megállapítani. Ezzel egyrésztől biztosítjuk, hogy a termelőszövetkezetek kötelezettsége a legalacsonyabb, /0–8 kh./ kisparaszti birtokcsoport kötelezettségénél mintegy 14%-kal legyen kisebb, másrésztől az egyes birtokcsoportok kötelezettségét teljesítőképességükhöz mérten reálisan állapítjuk meg. Az átlagos norma lineáris alkalmazása a dolgozó parasztkoknál a folyó évi kötelezettséggel szemben igen jelentősen megemelné a kisparaszti gazdaságok kötelezettségét és ugyanakkor nagyarányban csökkentené a középparasztság felső rétegének beadását.

Javaslatunk a következő:

III. típusú termelőszövetkezetek: 198 búzakg/kh

I.–II. tszcs-ok és dolg. parasztkok:

0–8 kh. között 230 "

8–15 " " 265 "

15–20 " " 280 "

20–25 " " 290 "

Kulákok 300 "

Megjegyzések: ezévben a 25 kh. feletti kulákok kötelezettsége 360 búzakg/kh. volt, miután az O. T. alacsonyabb átlagtermésével szemben a kulákoknál is a dolgozó paraszti átlagtermésekkel számoltunk. Jövőre az O. T. termelési tervekkel számolva a kulákokat 300 kg/kh-nál magasabb kötelezettséggel reálisan nem lehet terhelni./

A kataszteri jövedelem szempontjából a földeket úgy a tsz-eknél, mint a dolgozó parasztoknál 5 csoportba javasoljuk sorolni.

A terménybeadást egyes termelőszektorok az alanti árucsoportok szerint kell teljesítsék:

Árucsoport	III. típus. tszcs.	I.–II. tszcs. +dolg. par.	Kulák
Kenyérgabonacsoport	50	45	45
Takarmánycsoport	27	32	32
Napraforgócsoport	15	15	15
Burgonyacsoport	8	8	8

A tsz-ek alacsonyabb normájukból nagyobb százalékan adnak be kenyérgabonát, viszont ugyanilyen százalékkal kisebb a takarmánybeadásuk, mint az egyéni gazdaságoké. Helyettesíteni az egyes árucsoportok között az egyéni tervfelbontás során csak az esetben lehet, ha a beadásra kötelezett igazolja, hogy valamely terményt részben, vagy egészben nem termelt.

3./ Járási norma

A járási norma az országos átlagnormától aszerint tér el, amennyiben a járás termelési adottságai /termésátlag, vetésterület aránya, szükségletek stb./ az országos átlagoktól eltérnek.

A járási normák kiszámítása központilag történik a tájtermelési adottságok részletes kimunkálásával, külön a termelőszövetkezetekre és külön összevontan a I.–II. tszcs-okra, dolgozó parasztokra és kulákokra.

4./ A napraforgó- és rizsbeadás új rendszere.

A napraforgóbeadás biztosítása és egyben a termelés ösztönzése érdekében javasoljuk, hogy a tsz-ek és egyéni gazdaságok előirányzott termésének csak 80%-ára írjunk elő beadási kötelezettséget, míg 20%-át a beadás teljesítését követően szabadon hozhassák forgalomba. Ehhez képest nagyobb arányban kell premizálni a kötelezettség teljesítésén túlmenően beadott forgót.

Rizsnál (sic!) a tsz-ek és dolgozó parasztok rizzsel bevett szántóterületeit mentesíteni kell a terménybeadási kötelezettség alól és ehelyett kötelesek várható termésüknek mintegy 80%-át beadni. A normát bruttó /gátakkal, stb./ együtt értett /kat. holdankénti 13.5 q-ában javasoljuk megállapítani. A fennmaradó kb. 345 q/kh-ás terméstőbblettel szabadon rendelkezhetnek, azt eladhatják, vagy szabadválasztásuk szerint hántoltrizsre kicserélhetik.

VI.

Az élőállatbegyűjtés rendszere.

Az O. T. begyűjtési terve szerint az 1953. évben sertésből 1.726.500 darabot, míg szarvasmarhából 305.950 darabot /kényszervágással együtt 316.450 darabot/ kell begyűjteni.

Sertésből a folyó évi várható begyűjtést 1.378.770 db, míg szarvasmarhából 254.000 db-ot. Az 1953. évi élőállatbegyűjtés O. T. tervszámai túlzottan feszítettek. Ezt támasztja alá, hogy a tervszámok begyűjtése azzal járna, hogy az egyéni termelők vonalán 300.000 db sertéssel kevesebb maradna magánvágásban. A kulákoknál január 1-ig 150.000 db sertést és 50.000 db marhát kellene beállítani. A feketevágások és kényszervágások számát pedig a folyó évvel szemben 36%-kal kell alacsonyabban megtervezni és ugyanakkor a termelőszövetkezetektől eltekintve a szabadpiaci értékesítésre semmit nem hagynánk vissza.

Fenti tervezéssel szemben javasoljuk, hogy sertésből 1.525.000 db, míg szarvasmarhából 300.000 db-ot tervezzünk meg 1953. évre.

Sertésnél a csökkentést elsősorban a területi kivétel vonalán kell végrehajtani. Szarvasmarhánál a csökkentés a szabadfelvásárlásnál jelentkezik. /30.000 db-ról 16.000 db-ra csökken./

Élőállatbeadási kötelezettség megállapítása.

1954. január 1-től kezdődően az élőállatbegyűjtést naptári évre tervezzük. Az 1952/53. gazdasági évet követő 1953 év II. felére terjedően állapítjuk meg az élőállatbeadási kötelezettséget. Az 1953. év II. félévére az élőállatbeadási kötelezettséget az O. T. tervszámai alapján egységes húsg-ban az alábbi normák alapján javasoljuk megállapítani:

	Tsz. III.	Tsz. I–II. és dolg. paraszt	Kulák
Sertés	5.-	5.4	8.5
Marha	3.-	5.1	7.5
Összesen:	8.-	10.5	16.-

Az I. félévre eső beadás mértéke a 2. sz. törvényerejű rendelettel szemben a kulákoknál sertésből 2.6 kg-mal, szarvasmarhából 1.5 kg-mal emelkedik. A tsz-eknél viszont a sertésbeadás 2 kg-mal csökken, míg a szarvasmarhabeadás 1.35 kg-mal emelkedik.

A tenyészállatok, valamint a szerződéses úton üsző- és tinónevelési akciók alapján beadott törzskönyvezett állatok beszámítanak a beadási kötelezettség teljesítésébe. Az élőállatbegyűjtés teljesítésével kapcsolatban az alábbiakat javasoljuk:

A sertésbeadás alsó súlyhatára dolgozó parasztoknál és tsz-eknél 126 kg, kulákoknál 130 kg, vágómarhánál együttesen 280 kg.

/ÁGEM és állami vállalatoknál a sertésbeadás alsó súlyhatára 130, illetve 127 kg./

VII.

Tejbeadási rendszer.

1953. évben az O. T. 600 millió liter előirányzatával szemben 590 millió liter tej begyűjtését tervezzük, azonban ez is túlfeszített. Reálisan javasoljuk 570.000 liter begyűjtését. Ennél nagyobb mennyiség begyűjtését nem teszi lehetővé egyrészt az, hogy a dolgozó parasztnál továbbra is meg kell engedni a tejhelyettesítő cikkek beadását, másrészt a tehéntartás előmozdítása érdekében az idej kedvezményeket fenn kell tartani. /1952. évben a várható begyűjtés 535 millió liter./

Az 1953. évben úgy a tejbeadási normát, mint az idej rendszert változatlanul fenntartani javasoljuk. Javasoljuk továbbá 1953-ra a tej kötelező zsírtartalmát az egyéni gazdaságoknál 3.4%-ra, az állami gazdaságoknál 3.5%-ra felemleni.

VIII.

Baromfi- és tojásbeadási rendszer.

Baromfinál az O. T. által előirányzott 2.700 vagonnal szemben 1953. évre 2.400 vagon begyűjtését javasoljuk. /1952. évben várható begyűjtés 2.430 vagon/ mert az O. T. által előirányzott mennyiségek jelenleg érvényes és igen feszített begyűjtési normák felemelését vonnák maguk után.

Tojásból az O. T. által előirányzott 500 millió db. tojással szemben javasoljuk, hogy 480 millió darabot gyűjtsünk be. /1952. évi várható begyűjtés 436 millió db./ A beadási normák baromfinál az 1952. évvel szemben nem változnak. Tojásnál magasabb begyűjtési terv teljesítése érdekében javasoljuk a háztáji gazdaságok, dolgozó parasztnak és kulákok tojásbeadási kötelezettségét kh-anként 44 db-ra felemleni.

IX.

A borbeadás rendszere.

Az 1953/54. évben 1.363.400 hl. begyűjtését javasoljuk az O. T.-al egyetértésben. Az étkezési szőlő figyelembevételével a tervezett begyűjtés 1.514.000 hl. A begyűjtés biztosítása érdekében javasoljuk:

1./ a területkivetés mértékét 44%-ról 52%-ra emelni, szerződéses mennyiséget 42.8%-ról 33.9%-ra csökkenteni.

2./ A kivetés alapja változatlanul a 400 négyszögölon felüli szőlőterület. A beadási kötelezettség 200 négyszögölonként emelkedjen.

3./ A járásokat /esetleg egyes községeket/ a folyó évi 4 tájegységi csoporttal szemben 5 tájegységi csoportra osszuk. /Egyes termelőknél ez mérsékelten csökkenést, illetőleg borbeadási kötelezettség emelést jelent./ Az 1953/54. évben a termelőszektorokon belül a szőlőterületek nagysága szerinti progressziót javasoljuk megszüntetni.

A borbeadási kötelezettséget az alábbi normák alapján állapítjuk meg:

Mennyiség: literben

Termelőszektor	Tájegységi csoport					Átlag	1952/53. évi átlag
	I.	II.	III.	IV.	V.		
Tsz. III.	224	280	320	368	408	350	350
Dolg. paraszt, I.-II. tsz.	240	296	352	416	464	370	353
Kulák	304	384	456	552	600	530	530

Az I. és II. típusú tsz-ek, illetőleg dolgozó parasztnak beadási kötelezettségének átlaga az elmúlt évvel szemben 17 literrel emelkedik a területi korrekció következtében.

A borbeadási rendszer egyebekben az elmúlt évi beadási rendszerrel azonos.

X.

Egyéb intézkedések.

1./ Az 1953/54. évi beadás elmulasztásával kapcsolatos szankciók.

A beadást elmulasztó termelőkkel szemben a szankciók jelenlegi rendszerét felül kell vizsgálni és a következő módosításokat kell alkalmazni:

a./ mindazoknak a termelőknél beadási kötelezettségét, akik határidőre beadásukat nem teljesítették, a határidő lejártá után 24 órával kötelezettségüket 10%-kal kell emelni.

b./ Az elszámlált hátralékost, amennyiben azt követően 24 órán belül kötelezettségét nem teljesítette, kártérítéssel kell sújtani és azt azonnal be kell hajtani. A kártérítés foglalásával egyidejűleg a beadásra alkalmas cikkek a kártérítés és kötelezettség erejéig el kell kobozni.

2./ A beadási kötelezettség kivetésének menete.

Az 1953/54. évi állami begyűjtésről szóló törvényerejű rendeletet folyó évi december hó 10-ig ki kell adni. A Begyűjtési Minisztérium ennek végrehajtási utasítását december hó 15-ig készítse el.

A Minisztertanács által jóváhagyott országos begyűjtési tervek alapján a megyék előzetes begyűjtési tervét a gazdaságrom II. részének összeállítását követően február hó 1-ig ki kell adni a megyék számára. A termelőkkel a tervek egyéni lebontását március hó 31-ig be kell fejezni.

A tej, tojás, baromfi tervek egyéni megtárgyalását január hó 15-ig be kell fejezni.

Az 1953/54. évre szóló beadási könyvet 1953. március 31-ig a termelők részére ki kell adni.

3./ A beadásra alkalmas cikkek árának szabályozása.

A beadási kötelezettség teljesítésére beadott mezőgazdasági cikkek ára a folyó évi áraknak megfelelően változatlan marad.

A szabadfelvásárlás útján begyűjtendő cikkek árát a begyűjtési miniszter az O. T.-al egyetértésben külön szabályozza.

Budapest, 1952. november 19.

Az irat jelzete: HU-MNL-OL-M-KS 276-93-379. ó. e.-K/8/a/2739. Másolat. 12 oldal.

[1] PETŐ IVÁN – SZAKÁCS SÁNDOR: *A hazai gazdaság négy évtizedének története, 1945–1985. I. Az újjáépítés és a tervutasításos irányítás időszaka 1945–1968.* Budapest, 1985, 42–51.; HONVÁRI JÁNOS (szerk.): *Magyarország gazdaságtörténete a honfoglalástól a 20. század közepéig.* Budapest, 1996, 551.

[2] Nagy Imre (1896–1958) kaposvári születésű kommunista agrárpolitikus, 1945 és 1953 között különböző állami- és pártpozíciókat töltött be, ő hirdette meg az „új szakaszt”, a rákosista restauráció során száműzték a politikából és a tudományos életből. Az 1956-os forradalom idején újra miniszterelnök, majd pedig egy koncepció per során halálra ítélték és kivégezték.

[3] Gerő Ernő (1898–1980) gazdaságpolitikus, a Rákosi-korszak trojkájának egyik tagja Rákosi Mátyás és Farkas Mihály mellett.

[4] SZABÓ KÁROLY – VIRÁGH LÁSZLÓ: A begyűjtés „klasszikus” formája Magyarországon (1950–1953). *Medvetánc*, 1984. 2–3. sz. 159–179.; ERDMANN GYULA: *Begyűjtés, beszolgáltatás Magyarországon, 1945–1956.* Békéscsaba, 1992.; HONVÁRI JÁNOS: A klasszikus begyűjtési rendszer változása az „új szakasz” meghirdetésétől a beadás megszüntetéséig, 1953–1956. In: *Agrártörténet – Agrárpolitika: Tanulmányok Szuhay Miklós Emeritus Professor tiszteletére.* Szerk. BUZA JÁNOS – ESTÓK JÁNOS – SZÁVAI FERENC – VARGA ZSUZSANNA. Budapest, 2006. 409–430.; NAGY NETTA: Két parasztagazdaság terhei a beszolgáltatás éveiben Csólyospáloson. Kapás Lajos és fia gazdálkodása 1943–1956 között. *Ethnographia*, 2010. 4. sz. 313–341.; TÓTH JUDIT: *Padlássöpörék kora. A beszolgáltatás Pest megyéjében.* Budapest, 2011.

[5] ERDMANN: i.m. 108–109.

[6] HONVÁRI: i.m. 552.

[7] HU-MNL-OL-M-KS 276-53. (102. ó. e.). Az MDP Politikai Bizottságának az 1952. július 17-i ülése. 1. Javaslat a mezőgazdaság szocialista átszervezésének ütemére. Szigorúan bizalmas sz. a Politikai Bizottság határozata a mezőgazdaság szocialista átszervezésének ütemére. 1952. július 17.

[8] Az élelmezési miniszter 252.448/1951. Elm.M. számú rendelete az östermelői értékesítésről és szállításról. *Begyűjtési és Élelmezési Értesítő*, 1951. május 28. 127–130. A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának és a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének 1.034/1951. (XII.2.) számú határozata a jegyrendszer megszüntetéséről, az ár- és bérrendezésről s a mezőgazdasági termékek forgalmának felszabadtításáról. A Minisztertanács 203/1951. (XII.2.) M.T. sz. rendelete egyes mezőgazdasági forgalmi korlátozások megszüntetése tárgyában. *Magyar Közlöny*, 1951. december 2. 1197–1201, 1203–1206.

[9] PETŐ – SZAKÁCS: i.m. 211–212.

[10] ERDMANN: i.m. 114.

[11] HU-MNL-OL-M-KS 276-93. (418. ó. e. b/304. sz.). Jelentés a Földművelésügyi Minisztérium Pártbizottságának Pintér András titkár számára, Szolnok és Hajdú megyékben tapasztaltokról jelentés, Szőke Lajosné. 1953. április 27. Győr-Sopron megyében: HU-MNL-GyMSMGyL-XXIII.8. (9. doboz). Belkereskedelmi Minisztérium Győr városi Állami Kereskedelmi Felügyelőség, összefoglaló jelentés. 1953. január 15. Összefoglaló jelentés. 1953. február 18. Összefoglaló jelentés. 1953. március 3. Összefoglaló jelentés 1953. május 4-től 18-ig. A jelentésekben néhol pánikszzerű hangulatról, tolongásról és kenyérrazziákról számoltak be. Volt olyan eset is, amikor a karhatalmat bevetették.

[12] HU-MNL-OL-XIX-K-7-a. (3. doboz). A Begyűjtési Minisztérium Kollégiumának 1952. október 14-i ülése. Begyűjtési Minisztérium III. Tervfőosztály, az 1953/54. évi termény és az 1953. évi állatbegyűjtési rendszer alapelvei. Előterjesztés a Minisztérium Kollégiumához. 1952. október 3. és 1952. október 4. Az ülés jegyzőkönyve.

[13] HU-MNL-OL-XX-5-h. (10. doboz, V-150.000.32. 137–147. oldal). Nagy Imre beszédének szövege a Központi Vezetőség 1952. november 29-i ülésére.

[14] HU-MNL-OL-M-KS 276-54. (221. ó. e., 37–59. oldal). Az MDP Titkárságának az 1952. december 3-i ülése. 2. A Begyűjtési Minisztérium javaslata az 1953–1954. évi begyűjtési rendszerre. Előadó: Tisza József. Begyűjtési Minisztérium, szigorúan bizalmas sz. előterjesztés a Titkárság részére az 1953/54. évi begyűjtési rendszer. 1952. november 29.

[15] A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1952. évi 26. számú törvényerejű rendelete az 1953. évi állami begyűjtésről. *Magyar Közlöny*, 1952. december 31. 731–744.

[16] Rendelet jelent meg a köteleességteljesítés elmulasztása miatt kivetett kártérítések csökkentéséről, amely jelentősen előmozdítja a begyűjtési tervek teljesítését. *Néplap*, 1952. december 6. 3. oldal.

[17] A küldöttség tagjai voltak: Gergely Miklós, Kovács Imre, Hegedüs Tibor és Fieszl Ferencné.

[18] HU-MNL-OL-M-KS 276-93. (637. ó. e.). A bulgár begyűjtési rendszert tanulmányozó bizottság január 7. és 21. között az alábbi tapasztalatokat szerezte. 1953. január 23. 190–191. oldal.

[19] Uo. A bulgár begyűjtési rendszer tanulmányozására kiküldött delegáció beszámolójának kivonata. G/M. bizalmas sz. Készült 4 példányban. 1953. január 28. 317–339. oldal.

[20] HU-MNL-GyMSMGyL-XXIII.15.a. (13. ó. e. A/73.). A Begyűjtési és a Földművelésügyi Miniszter 791-5/1/1953. számú együttes utasítása a termelőségvetkezetek, III. típusú termelőségvetkezeti csoportok élőállat, továbbá tojás és baromfi hátralékainak rendezésével kapcsolatos egyes kérdések szabályozásáról. 1953. március 14.

[21] A begyűjtési miniszter 794–9/1953. Bgy.M. számú utasítása a dolgozó parasztok 1952. évi tej-, baromfi-, tojás- és sertésbeadási hátraléka miatt kivetett kártérítések törléséről. *Begyűjtési Értesítő*, 1953. március 26. 69–70.

[22] HU-MNL-OLXIX-A-2-v. (51. ó. e.). A Minisztertanács 0484/1953. Mt. h. számú határozata a kártérítések behajtásáról és kivetésének új rendszeréről. 1953. április 3. A nyilvánosan megjelent határozat: A Minisztertanács 1024/1953. (IV.14.) Mt. h. számú határozata a kártérítések behajtásáról és kivetésének új rendszeréről. *Magyar Közlöny*, 1953. április 14. 121–122.

[23] Lásd például: HU-MNL-OL-M-KS 276-93. (434. ó. e., K/8/a/533.). Szigorúan bizalmas jelentés a Titkárság számára a növénytermelési- és a begyűjtési tervek összehangjáról. 1953. április 2.

[24] A Magyar Függetlenségi Népfront választási felhívása. *Szabad Nép*, 1953. április 12. 1. oldal.

[25] Fel a függetlenségi népfront választási győzelmére. Nagy Imre elvtárs választási beszéde Kaposvárott. *Szabad Föld*, 1953. május 10. 1. oldal.

[26] HU-MNL-OL-M-KS 276-93. (415. ó. e., 177. oldal). MPD KV Mezőgazdasági Osztály, szigorúan bizalmas sz. javaslat a Begyűjtési Minisztériumba szovjet-tanácsadó beállítására. 1953. május 23.

[27] HU-MNL-OL-XIX-A-2-ii. (15. doboz, 575/KoD/2200/1953.). Minisztertanács Hivatala, Gerő Ernő minisztertanács elnökhelyettes átirata Pikler György, a KSH elnökének. 1953. június 13.

[28] A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1953. évi 26. számú törvényerejű rendelete az állami begyűjtés többéves rendszeréről. *Magyar Közlöny*, 1953. december 13. 497–512.

[29] Országos Tervhivatal.

[30] Dolgozó paraszt.

[31] Állami Mezőgazdasági Gépüzem.

[32] Állami Gazdaságok és Erdők Minisztériuma.

Címkék:

[Rákosi-korszak](#) ^[3]

[tervgazdaság](#) ^[4]

[beszolgáltatás](#) ^[5]

[mezőgazdaság](#) ^[6]

Kiadás: 23. évfolyam (2023) 1. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/feszitett-tervezes-es-ehezes-dokumentum-a-tobbeves-begyujtesi-rendszer-bevezetesenek-a-tortenetehez>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/feszitett-tervezes-es-ehezes-dokumentum-a-tobbeves-begyujtesi-rendszer-bevezetesenek-a-tortenetehez>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_16605.jpg

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rakosi-korszak>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/tervgazdasag>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/beszolgáltatás>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mezogazdasag>